

การพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือ

Development of the Sign Language Interpreter Profession

ธัญพร ปองทอง*

Tunyaporn Pongtong

มลิวลย์ ธรรมแสง**

Maliwan Tammasaeng

สุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์***

Supaporn Tungdamnernsawad

หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ประเทศไทย

Doctor of Education, Program in Educational Leadership, Suan Dusit University, Thailand

E-mail: supapornpolitical@gmail.com

Received: December 22, 2024

Revised: January 15, 2025

Accepted: January 17, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และแนวทางการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ การศึกษาพบว่าล่ามภาษามือมีความสำคัญในฐานะสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับคนพิการทางการได้ยิน โดยประเทศไทยมีการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพอย่างเป็นระบบผ่านการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ล่ามภาษามือ พ.ศ. ๒๕๖๔ ที่ครอบคลุม ๕ ด้าน ได้แก่ การแปลและถ่ายทอดใจความ การเคารพศักดิ์ศรีและสิทธิของผู้รับบริการ การพัฒนาทักษะของตนเอง การเป็นแบบอย่างที่ดีในวิชาชีพ และการปฏิบัติตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมี การกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพที่ครอบคลุมความรับผิดชอบต่อตนเอง วิชาชีพ ผู้รับบริการ ผู้ร่วมวิชาชีพ และสังคม อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังประสบปัญหาการขาดแคลนล่ามภาษามือที่มีคุณภาพ ในระดับนานาชาติ สหรัฐอเมริกาถือเป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาชีพผ่านสมาคมทะเบียนล่ามภาษามือแห่งสหรัฐอเมริกาที่มีระบบการรับรองคุณวุฒิที่เข้มแข็ง ขณะที่สหภาพยุโรปมีการจัดตั้งเวทีย่อมภาษามือยุโรป

* นางสาวธัญพร ปองทอง Miss Tunyaporn Pongtong นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต Student Doctor of Education, Program in Educational Leadership, Suan Dusit University.

** ดร.มลิวลย์ ธรรมแสง Dr.Maliwan Tammasaeng ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ Thesis Advisor.

*** ผศ. ดร.สุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์ Asst.Prof.Dr. Supaporn Tungdamnernsawad ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ Thesis Advisor.

เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก และออสเตอร์เลียองค์การรับรองคุณวุฒิล่ามและนักแปล
แห่งชาติทำหน้าที่กำกับดูแลมาตรฐานวิชาชีพ แนวโน้มการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือในอนาคตมุ่งเน้น
การใช้เทคโนโลยี การพัฒนาระบบการศึกษา และความร่วมมือระหว่างประเทศ

คำสำคัญ: ล่ามภาษามือ; การพัฒนาวิชาชีพ; มาตรฐานวิชาชีพ; จรรยาบรรณวิชาชีพ

Abstract

This academic article aims to present concepts, theories, and approaches for developing the sign language interpreter profession both in Thailand and internationally. The study found that sign language interpreters play a crucial role as essential facilitators for people with hearing disabilities. Thailand has systematically developed professional standards through the 2021 Sign Language Interpreter Performance Standards, covering five areas: translation and communication of meaning, respecting the dignity and rights of service recipients, self-skill development, being a good role model in the profession, and compliance with relevant regulations. Additionally, professional ethics have been established encompassing responsibilities to oneself, the profession, service recipients, colleagues, and society. However, Thailand still faces a shortage of qualified sign language interpreters. Internationally, the United States is recognized as a leader in professional development through the Registry of Interpreters for the Deaf, which maintains a robust certification system. Meanwhile, the European Union has established the European Forum of Sign Language Interpreters to promote cooperation among member states, and Australia's National Accreditation Authority for Translators and Interpreters oversees professional standards. The future trends in the development of the sign language interpreting profession focus on technology utilization, education system development, and international collaboration.

Keywords: Sign Language Interpreter; Professional Development;
Professional Standards; Professional Ethics

บทนำ

การสื่อสารเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับคนพิการทางการได้ยิน ที่ต้องอาศัยล่ามภาษามือเป็นสื่อกลางในการสื่อสารกับผู้อื่น ล่ามภาษามือจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะ ผู้อำนวยการความสะดวกทางการสื่อสารที่ช่วยให้คนพิการทางการได้ยินสามารถเข้าถึงบริการและมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเท่าเทียม ในประเทศไทย พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔^๑ ได้กำหนดให้ล่ามภาษามือเป็นผู้อำนวยการความสะดวกที่รัฐต้องจัดให้แก่คนพิการทางการได้ยินและ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒^๒ ยังระบุว่าล่ามภาษามือเป็นส่วนหนึ่งของผู้อำนวยการความสะดวกทางการศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของวิชาชีพนี้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖^๓ พบว่าประเทศไทยมีล่ามภาษามือที่จดทะเบียนเป็นล่ามภาษามือชุมชนเพียง ๑๗๘ คน ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้พิการทางการได้ยินในประเทศ สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามืออย่างเป็นระบบ ประเทศไทยได้มีความพยายามในการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพล่ามภาษามือ โดยในปี ๒๕๖๔^๔ ได้มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ล่ามภาษามือที่ครอบคลุม ๕ ด้านสำคัญ ได้แก่ การแปลและถ่ายทอดใจความ การเคารพศักดิ์ศรีและสิทธิของผู้รับบริการ การพัฒนาทักษะของตนเอง การเป็นแบบอย่างที่ดีในวิชาชีพ และการปฏิบัติตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ สมาคมล่ามภาษามือแห่งประเทศไทยยังได้กำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพที่ครอบคลุมความรับผิดชอบต่องานเอง วิชาชีพ ผู้รับบริการ ผู้ร่วมวิชาชีพ และสังคม

ในระดับนานาชาติ การพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือมีความก้าวหน้าอย่างมาก โดยสหรัฐอเมริกาถือเป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาชีพผ่านสมาคมทะเบียนล่ามภาษามือแห่งสหรัฐอเมริกา (Registry of Interpreters for the Deaf: RID) ที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี ๑๙๖๔ มีระบบการรับรองคุณวุฒิที่เข้มแข็ง และมีการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยเฉพาะ ในขณะที่สหภาพยุโรปมีการจัดตั้งเวที

^๑ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๐๘ ตอนที่ ๒๐๕ ฉบับพิเศษ. (๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๔).

^๒ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๗๔ ก., (๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๒).

^๓ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, “สถิติการให้บริการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/view/dep-stats-center/> [๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖].

^๔ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, มาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ล่ามภาษามือ พ.ศ. ๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๖๔).

ล่ามภาษามือยุโรป (European Forum of Sign Language Interpreters: EFSLI)^๕ ที่ส่งเสริมความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างประเทศ ส่วนประเทศออสเตรเลียมีหน่วยงานระดับชาติคือ องค์การรับรองคุณวุฒิล่ามและนักแปลแห่งชาติ (National Accreditation Authority for Translators and Interpreters: NAATI)^๖ ที่มีการกำหนดระดับความสามารถของล่ามอย่างชัดเจน

แนวโน้มการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือในอนาคตมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ เช่น ระบบล่ามทางไกล (Video Remote Interpreting: VRI) แพลตฟอร์มออนไลน์ และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในการแปลภาษามือ ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบการศึกษาและฝึกอบรม และการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และแนวทางการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ วิเคราะห์มาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ และนำเสนอแนวทางการพัฒนาวิชาชีพในอนาคต โดยมุ่งหวังให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญและความท้าทายในการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับบริบทของประเทศไทย

การนำเสนอเนื้อหาในบทความนี้แบ่งออกเป็น ๔ ส่วนหลัก ส่วนแรกนำเสนอความสำคัญ ความหมาย มาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่และจรรยาบรรณของล่ามภาษามือ ส่วนที่สองนำเสนอสถานการณ์ปัจจุบัน ส่วนที่สามการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือในประเทศไทยและนานาชาติ และส่วนสุดท้ายนำเสนอแนวทางการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือ

ความสำคัญ ความหมาย มาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่และจรรยาบรรณของล่ามภาษามือ

ความสำคัญของล่ามภาษามือ

การพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้พิการทางการได้ยินและการสื่อความหมาย โดยล่ามภาษามือถือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามืออย่างเป็นระบบ

ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยบริการล่ามภาษามือ พ.ศ. ๒๕๖๑^๗ หมวด ๓ การให้บริการล่ามภาษามือ ข้อ ๑๓ คนพิการทางการได้ยินหรือผู้ดูแล

^๕ European Forum of Sign Language Interpreters, “Professional Standards”, [Online], Available: <https://efsli.org/> [December 22, 2024].

^๖ National Accreditation Authority for Translators and Interpreters, “Interpreter Certification”, [Online], Available: <https://www.naati.com.au/> [December 22, 2024].

^๗ ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยบริการล่ามภาษามือ พ.ศ. ๒๕๖๑, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนพิเศษ ๒๑๓ ง. (๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑).

คนพิการทางการได้ยินมีสิทธิยื่นคำขอเพื่อขอรับบริการล่ามภาษามือในกรณี ดังต่อไปนี้ (๑) การใช้บริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข (๒) การสมัครงานหรือการติดต่อประสานงานด้านการประกอบอาชีพ (๓) การร้องทุกข์การกล่าวโทษหรือเป็นพยานในชั้นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่น (๔) การเข้าร่วมประชุมสัมมนาหรือฝึกอบรมรวมทั้งเป็นผู้บรรยายโดยหน่วยงานภาครัฐหรือ องค์กรภาคเอกชนเป็นผู้จัดซึ่งมีคนพิการทางการได้ยินเข้าร่วมด้วย (๕) บริการอื่นใดตามที่คณะอนุกรรมการประกาศกำหนด

ความหมายของล่ามภาษามือ

ล่ามภาษามือ (Sign Language Interpreter) มีผู้ให้ความหมายไว้หลายแง่มุม ทั้งในด้านกฎหมายและวิชาการ ดังนี้

ในด้านกฎหมาย พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้กำหนดให้ล่ามภาษามือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นบริการจากรัฐสำหรับคนพิการทางการได้ยิน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ระบุว่าล่ามภาษามือเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา

ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยบริการล่ามภาษามือ พ.ศ. ๒๕๖๑^๙ ให้ความหมายว่า ล่ามภาษามือ หมายถึง ผู้ซึ่งจัดแจ้งเป็นล่ามภาษามือเพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นล่ามภาษามือ ซึ่งได้รับการรับรองคุณสมบัติจากสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติหรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

ในด้านวิชาการ จิตประภา ศรีอ่อน^{๑๐} ให้ความหมายว่า ล่ามภาษามือ หมายถึง ผู้ที่ทำให้ภาษาพูดโดยผู้มีการได้ยินเปลี่ยนเป็นภาษามือซึ่งเป็นภาษาของคนหูหนวก โดยการเป็นล่ามต้องใช้ทั้งทักษะความชำนาญด้านภาษามือ ภาษาพูด และความรู้ด้านเนื้อหา

มลิวลย์ ธรรมแสง^{๑๑} ให้ความหมายว่า ล่ามภาษามือ หมายถึง ผู้ทำหน้าที่แปลจากภาษาพูดเป็นภาษาพูดหรือจากภาษาพูดเป็นภาษามือ โดยในการแปลสารนั้นจะรวมเอาสภาพของอารมณ์ความรู้สึก และความถูกต้องของเนื้อหาของสาระเข้าใจ และสื่อออกไปให้ครบถ้วนในภาษาที่ผู้รับสามารถรับได้อย่างสะดวกและเข้าใจ

^๙ ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยบริการล่ามภาษามือ พ.ศ. ๒๕๖๑, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนพิเศษ ๒๑๗ ง. (๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑).

^{๑๐} จิตประภา ศรีอ่อน, “การพัฒนาล่ามภาษามือ”, วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (๒๕๔๒): ๖.

^{๑๑} มลิวลย์ ธรรมแสง, ล่ามภาษามือ ในมุมมองของคนหูหนวก, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ๒๕๖๓).

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ล่ามภาษามือ หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาที่เป็นบริการจากรัฐสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ซึ่งเป็นผู้ที่จัดแจ้งเป็นล่ามภาษามือตามระเบียบที่กำหนด ทำหน้าที่แปลภาษาพูดเป็นภาษามือหรือแปลจากภาษามือเป็นภาษาพูด โดยการแปลนั้นต้องครอบคลุมทั้งอารมณ์ ความรู้สึก และความถูกต้องของเนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้รับสามารถเข้าใจได้อย่างครบถ้วน

มาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ล่ามภาษามือ

ในประเด็นมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ล่ามภาษามือ^{๑๑} สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติได้กำหนดมาตรฐานสำคัญ ๕ ประการ ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นวิชาชีพและการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ได้แก่

๑. มาตรฐานด้านการแปลและถ่ายทอดใจความ มาตรฐานนี้เน้นความสามารถในการแปลและถ่ายทอดใจความได้อย่างถูกต้องครบถ้วน โดยต้องสามารถแปลทั้งจากภาษาพูดเป็นภาษามือและจากภาษามือเป็นภาษาพูดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่เพียงแต่ต้องถ่ายทอดความหมายได้ถูกต้องเท่านั้น แต่ยังสามารถสื่อสารได้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ด้วย

๒. มาตรฐานด้านการเคารพศักดิ์ศรีและสิทธิ การเคารพในศักดิ์ศรีและสิทธิของผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องถือเป็นหัวใจสำคัญของการให้บริการล่ามภาษามือ ล่ามต้องไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ละเมิดสิทธิ และต้องรักษาความลับของผู้รับบริการอย่างเคร่งครัด การประเมินมาตรฐานนี้พิจารณาจากการไม่มีเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิหรือการไม่รักษาความลับ

๓. มาตรฐานด้านการพัฒนาทักษะ ล่ามภาษามือต้องมีการพัฒนาทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยต้องมีการปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ และต้องเข้ารับการอบรมหรือศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านล่ามภาษามือและภาษามือน้อยปีละ ๑ ครั้ง การกำหนดเกณฑ์นี้สะท้อนถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในวิชาชีพล่ามภาษามือ

๔. มาตรฐานด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี การเป็นแบบอย่างที่ดีในวิชาชีพล่ามภาษามือครอบคลุมหลายมิติ ทั้งการเป็นสมาชิกองค์กรวิชาชีพ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การไม่แสวงหาผลประโยชน์ และการมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม โดยต้องได้รับความพึงพอใจจากผู้รับบริการไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐

๕. มาตรฐานด้านการปฏิบัติตามระเบียบ การปฏิบัติตามระเบียบที่เกี่ยวข้องและจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นมาตรฐานพื้นฐานที่สำคัญ โดยล่ามต้องไม่มีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามระเบียบหรือจรรยาบรรณวิชาชีพ

^{๑๑} สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, มาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ล่ามภาษามือ พ.ศ. ๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๖๔).

จรรยาบรรณวิชาชีพล่ามภาษามือ

สมาคมล่ามภาษามือแห่งประเทศไทย^{๑๒} ได้กำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพล่ามภาษามือไว้ครอบคลุม ๕ ด้าน ได้แก่

๑. จรรยาบรรณต่อตนเอง ล่ามภาษามือต้องมีวินัยในตนเองและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

๒. จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ การมีความรัก ศรัทธา และความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพเป็นพื้นฐานสำคัญของการเป็นล่ามภาษามือที่ดี รวมถึงการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

๓. จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ การรักษาความลับ การให้เกียรติ และการให้บริการด้วยความเสมอภาคเป็นหลักการสำคัญในการให้บริการแก่ผู้รับบริการ

๔. จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบอาชีพ การให้เกียรติและช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพด้วยกันเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพ

๕. จรรยาบรรณต่อสังคม ล่ามภาษามือต้องมีบทบาทในการพัฒนาสังคมและรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม

สถานการณ์ปัจจุบันและการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือในประเทศไทยและนานาชาติ

ในปัจจุบัน การพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนพิการทางการได้ยิน จากข้อมูลของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พบว่า ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ ประเทศไทยมีล่ามภาษามือที่จดทะเบียนเป็นล่ามภาษามือชุมชนเพียง ๑๗๘ คน ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้พิการทางการได้ยินในประเทศ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ประเทศไทย ได้มีการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพล่ามภาษามืออย่างเป็นระบบ โดยมีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ล่ามภาษามือ ซึ่งครอบคลุมมาตรฐานสำคัญ ๕ ด้าน ได้แก่ การแปลหรือถ่ายทอดใจความอย่างถูกต้อง การเคารพศักดิ์ศรีผู้รับบริการ การพัฒนาทักษะตนเอง การเป็นแบบอย่างที่ดี และการปฏิบัติตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีระบบการรับรองและขึ้นทะเบียนภายใต้ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑^{๑๓}

ในระดับนานาชาติ สหรัฐอเมริกาถือเป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือ โดยมีสมาคมล่ามภาษามือแห่งชาติ (Registry of Interpreters for the Deaf - RID) ที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี ๑๙๖๔ RID

^{๑๒} สมาคมล่ามภาษามือแห่งประเทศไทย, จรรยาบรรณวิชาชีพล่ามภาษามือ, (กรุงเทพมหานคร: สมาคมล่ามภาษามือแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๔).

^{๑๓} ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยบริการล่ามภาษามือ พ.ศ. ๒๕๖๑, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนพิเศษ ๒๑๓ ง. (๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑).

ได้พัฒนาระบบการรับรองคุณวุฒิที่เข้มแข็ง มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและจรรยาบรรณวิชาชีพที่ชัดเจน รวมถึงมีการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีและโทด้านล่ามภาษามือโดยเฉพาะ^{๑๔} สถาบันการศึกษาชั้นนำในสหรัฐอเมริกา เช่น Gallaudet University และ National Technical Institute for the Deaf ได้พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการผลิตล่ามภาษามืออาชีพ มีการใช้เทคโนโลยีทันสมัยในการเรียนการสอน และมีระบบการฝึกงานที่เข้มข้น นอกจากนี้ยังมีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านภาษามืออย่างต่อเนื่อง

ในสหภาพยุโรปมีเวทีเครือข่ายล่ามภาษามือยุโรป (European Forum of Sign Language Interpreter: EFSLI) มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือ โดยทำหน้าที่ประสานงานระหว่างองค์กรล่ามภาษามือในประเทศสมาชิก มีการกำหนดมาตรฐานร่วมกัน จัดการประชุมวิชาการและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างประเทศ^{๑๕} ประเทศในยุโรปหลายประเทศ เช่น สหราชอาณาจักร เดนมาร์ก และสวีเดน มีระบบการศึกษาและฝึกอบรมล่ามภาษามือที่มีคุณภาพสูง มีการรับรองวิชาชีพอย่างเป็นทางการ และมีกฎหมายที่รองรับสิทธิของคนหูหนวกในการเข้าถึงบริการล่ามภาษามือ

ประเทศออสเตรเลียได้พัฒนาองค์การรับรองคุณวุฒิล่ามและนักแปลแห่งชาติ (National Accreditation Authority for Translators and Interpreters: NAATI) ที่มีการกำหนดระดับความสามารถของล่ามอย่างชัดเจน ตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับผู้เชี่ยวชาญ มีการจัดสอบรับรองมาตรฐาน และมีระบบการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาระบบการศึกษาและฝึกอบรมที่ได้มาตรฐาน โดยความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและองค์กรวิชาชีพ^{๑๖}

แนวโน้มการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือในอนาคตมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการให้บริการล่ามภาษามือ ระบบล่ามทางไกล (Video Remote Interpreting: VRI) และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการแปลภาษามือ ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบการศึกษาและฝึกอบรม รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ

ความท้าทายสำคัญที่พบในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย คือการขาดแคลนล่ามภาษามือที่มีคุณภาพ การกระจายบริการให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ การพัฒนาระบบการศึกษาและฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ

^{๑๔} Registry of Interpreters for the Deaf, “About RID”, [Online], Available: <https://rid.org/about-rid/> [December 22, 2024].

^{๑๕} European Forum of Sign Language Interpreters, “Professional Standards”, [Online], Available: <https://efsl.org/https://rid.org/about-rid/> [December 22, 2024].

^{๑๖} National Accreditation Authority for Translators and Interpreters, “Interpreter Certification”, [Online], Available: <https://www.naati.com.au/https://rid.org/about-rid/> [December 22, 2024].

และการสร้างความมั่นคงในวิชาชีพ จึงมีข้อเสนอแนะให้เร่งส่งเสริมการผลิตล่ามเพิ่มขึ้น พัฒนาระบบรับรองคุณวุฒิ สร้างแรงจูงใจในการประกอบวิชาชีพ และพัฒนาระบบสวัสดิการให้เหมาะสม รวมถึงการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศจะมีบทบาทสำคัญในการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพล่ามภาษามือ ผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การพัฒนามาตรฐานร่วมกัน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรวิชาชีพและสถาบันการศึกษาในระดับนานาชาติ

แนวทางการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือ

การพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือเป็นประเด็นสำคัญที่หลายประเทศให้ความสำคัญ เนื่องจากล่ามภาษามือมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเข้าถึงบริการต่างๆ ของผู้พิการทางการได้ยิน จากการศึกษาพบว่ามีความต้องการพัฒนาที่สำคัญหลายด้าน ดังนี้

๑. ด้านการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ ประเทศไทยได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ล่ามภาษามือ พ.ศ. ๒๕๖๔ ที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถในการแปลและถ่ายทอด การเคารพสิทธิผู้รับบริการ การพัฒนาตนเอง การเป็นแบบอย่างที่ดี และการปฏิบัติตามระเบียบสอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่เน้นการพัฒนาความเชี่ยวชาญและจรรยาบรรณวิชาชีพ

๒. ด้านการศึกษาและฝึกอบรม สหรัฐอเมริกาได้พัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาโดยเฉพาะทั้งระดับปริญญาตรีและโท โดย Registry of Interpreters for the Deaf (RID) มีบทบาทสำคัญในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและการรับรองคุณวุฒิ การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ รวมถึงการฝึกงานในสถานการณ์จริง เป็นแนวทางที่ควรนำมาปรับใช้

๓. การพัฒนาระบบการรับรองคุณวุฒิ ออสเตรเลียได้พัฒนาระบบ National Accreditation Authority for Translators and Interpreters (NAATI) ที่มีการกำหนดระดับความสามารถชัดเจน และมีการประเมินมาตรฐานอย่างเป็นระบบ ระบบนี้ช่วยสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพของล่ามภาษามือ และเป็นแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพ

๔. ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม European Forum of Sign Language Interpreters (EFSLI) ได้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการให้บริการล่ามภาษามือ เช่น ระบบล่ามทางไกล แพลตฟอร์มออนไลน์ และการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ นวัตกรรมเหล่านี้ช่วยเพิ่มการเข้าถึงบริการและประสิทธิภาพในการทำงาน

๕. การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ สมาคมล่ามภาษามือแห่งประเทศไทยได้ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างล่ามภาษามือ องค์กรวิชาชีพ และสถาบันการศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมถึงการพัฒนามาตรฐานร่วมกัน

๖. การพัฒนาระบบสวัสดิการและความมั่นคงในวิชาชีพเป็นอีกประเด็นสำคัญ โดยต้องมีการกำหนดค่าตอบแทนที่เหมาะสม สวัสดิการที่จูงใจ และเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพที่ชัดเจน เพื่อรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพไว้ในระบบ

๗. การพัฒนาการวิจัยและองค์ความรู้ด้านล่ามภาษามือเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งการวิจัยด้านภาษาศาสตร์ภาษามือ เทคนิคการแปลและล่าม และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ

ความท้าทายสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือ คือการขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ การกระจายบริการให้ทั่วถึง และการพัฒนาระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบในทุกด้าน

บทสรุป

การพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้พิการทางการได้ยิน จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

๑. ล่ามภาษามือมีบทบาทสำคัญในฐานะสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับคนพิการทางการได้ยิน ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายสำคัญหลายฉบับ ทั้งพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับวิชาชีพนี้ในระดับนโยบาย

๒. ประเทศไทยมีการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพล่ามภาษามืออย่างเป็นระบบ โดยมีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ล่ามภาษามือ ที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถในการแปลและถ่ายทอด การเคารพสิทธิผู้รับบริการ การพัฒนาทักษะตนเอง การเป็นแบบอย่างที่ดี และการปฏิบัติตามระเบียบ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพที่ครอบคลุมความรับผิดชอบในทุกด้าน

๓. สถานการณ์ปัจจุบันของวิชาชีพล่ามภาษามือในประเทศไทยยังประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ มีล่ามภาษามือที่ขึ้นทะเบียนได้จำนวนน้อยมาก ๆ ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้พิการทางการได้ยิน จึงจำเป็นต้องมีการเร่งพัฒนาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

๔. การพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือในระดับนานาชาติมีความก้าวหน้าอย่างมาก โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และออสเตรเลีย ที่มีระบบการรับรองคุณวุฒิที่เข้มแข็ง มีการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับสูง และมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับการพัฒนาวิชาชีพในประเทศไทย

สำหรับแนวโน้มการพัฒนาในอนาคตมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ การพัฒนาระบบการศึกษาและฝึกอบรม และการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยมีข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือในประเทศไทย ดังนี้

๑. การพัฒนาระบบการศึกษาและฝึกอบรม ควรมีการพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาที่เน้นทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ มีระบบการฝึกงานที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

๒. การพัฒนาระบบการรับรองคุณวุฒิ ควรมีการกำหนดระดับความสามารถที่ชัดเจน มีการประเมินมาตรฐานอย่างเป็นระบบ และมีการพัฒนาระบบการขึ้นทะเบียนที่มีประสิทธิภาพ

๓. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี ควรมีการพัฒนาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการให้บริการล่ามภาษามือ เช่น ระบบล่ามทางไกล แพลตฟอร์มออนไลน์ และการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์

๔. การพัฒนาความมั่นคงในวิชาชีพ ควรมีการกำหนดค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสม มีเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพที่ชัดเจน และส่งเสริมการรวมกลุ่มวิชาชีพ

๕. การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ควรมีการสนับสนุนการวิจัยด้านภาษาศาสตร์ภาษามือ เทคนิคการแปลและล่าม และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ

การพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรวิชาชีพ และภาคเอกชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของผู้พิการทางการได้ยินได้อย่างแท้จริง การพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือจึงไม่เพียงแต่เป็นการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมความเท่าเทียมและการมีส่วนร่วมในสังคม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือ มีข้อเสนอแนะที่สำคัญดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มีดังนี้ ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการผลิตและพัฒนาล่ามภาษามืออย่างเพียงพอและต่อเนื่อง ควรมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพล่ามภาษามือระดับชาติที่มีความชัดเจน และควรมีการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อการพัฒนาวิชาชีพและการเข้าถึงบริการล่ามภาษามือ

๒. ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาระบบการศึกษา มีดังนี้ สถาบันการศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรล่ามภาษามือระดับปริญญาที่ได้มาตรฐานสากล ควรมีการพัฒนาระบบการฝึกงานและระบบพี่เลี้ยงที่มีประสิทธิภาพ และควรส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านล่ามภาษามือ

๓. ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาวิชาชีพ มีดังนี้ องค์กรวิชาชีพควรพัฒนาระบบการรับรองคุณวุฒิ และการขึ้นทะเบียนที่มีมาตรฐาน ควรมีการกำหนดเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพที่ชัดเจน และควรพัฒนาระบบการประเมินและติดตามคุณภาพการให้บริการ

๔. ข้อเสนอแนะด้านเทคโนโลยี มีดังนี้ ควรส่งเสริมการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีในการให้บริการล่ามภาษามือ ควรพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการเรียนรู้และพัฒนาทักษะล่ามภาษามือ และควรสนับสนุนการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านล่ามภาษามือ

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. **มาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ล่ามภาษามือ พ.ศ. ๒๕๖๔.**

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๖๔.

จิตประภา ศรีอ่อน. “การพัฒนาล่ามภาษามือ”. **วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (๒๕๔๒) : ๖.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๗๔ ก. (๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๒).

พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔. **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม ๑๐๘ ตอนที่ ๒๐๕ ฉบับพิเศษ. (๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๔).

มลิวลย์ ธรรมแสง. **ล่ามภาษามือ ในมุมมองของคนหูหนวก**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ๒๕๖๓.

ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยบริการล่ามภาษามือ พ.ศ. ๒๕๖๑. **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม ๑๓๕ ตอนพิเศษ ๒๑๗ ง. (๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑).

สมาคมล่ามภาษามือแห่งประเทศไทย. **จรรยาบรรณวิชาชีพล่ามภาษามือ**. กรุงเทพมหานคร: สมาคมล่ามภาษามือแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๔.

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. **มาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ล่ามภาษามือ พ.ศ. ๒๕๖๔**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๖๔.

Dean, R. K., & Pollard, R. Q. **The Demand Control Schema: Interpreting as a Practice Profession**. CreateSpace Independent Publishing Platform, 2013.

Napier, J. **Sign Language Interpreting: A Growing Profession**. In K. Malmkjær (Ed.). **The Routledge Handbook of Translation Studies and Linguistics** Routledge, 2021.

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. “สถิติการให้บริการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/view/dep-stats-center/> [๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖].

European Forum of Sign Language Interpreters. “**Professional Standards**”. [Online]. Available: <https://EFSLI.org/> [December 22, 2024].

National Accreditation Authority for Translators and Interpreters. “**Interpreter Certification**”. [Online]. Available: <https://www.naati.com.au/> [December 22, 2024].

Registry of Interpreters for the Deaf. “**About RID**”. [Online]. Available: <https://rid.org/about-rid/> [December 22, 2024].